

פרחים בפוריה - 8

ארבע אמניות מציגות תערוכה פרחים. שלוש מהן מקיבוץ כברי, ואחת, חברה ב P8. כל אחת התוודעה לדימויי הפרחים בהקשרים אחרים, אך התבוננות בעבודות מגלה חיבורים מעניינים. תחושת אופל, עיסוק בחיים ובמוות, צמיחה, ביקורת על הקיום. בולטים גם הקשרים צבעוניים, בעיקר השחור והאדום. הצורך ליצור פרחים מחובר למסורת ציורי הפרחים באמנות הישראלית. אמנים ישראלים רבים עסקו בעבר ועוסקים גם כיום בנושא. אזכיר את נוכחות הפרחים ביצירותיהם של דליה אמוץ, אסף בן-צבי, שרון יערי, ארם גרשוני, ציבי גבע, לארי אברמסון, ועוד. ההתמודדות עם דימוי הפרח היווה אתגר שלא מאבד מתוקפו. כיום הפרח כבר איננו אתגר ליצירות כלילת יופי ושלמות, האמנים מחפשים "לדבר בפרחים", יש שחושפים את המופשט, או את הניגוד בין העיטורי לטבעי, יש שמעבירים בעזרת הפרחים ביקורת חברתית פוליטית, ויש שמעלים לדיון שאלות עמוקות על צמיחה, לבלוב ומוות. יצירות הפרחים אף מאפשרות להתייחס למושג המקום, ליחסים שבין האמן לחברה, לערך של הטבע או להבדיל למקומו של המלאכותי. בתערוכה מנסות כנעני, אלבוים, וייס, ודקל להטביע כתב יד אישי ומודע.

יעל כנעני

מציגה רישום/ציור, על נייר ועל בד. עבודות בגדלים משתנים, בצבעי שחור, לבן, אדום, ורוד, כחול ירוק ושחור זפת, ובמגוון חמרי צבע: שמן, אספלט, גרפיט ואקריליק. המוטיב המרכזי בעבודותיה מהשנים האחרונות, הוא מוטיב צמחי-פורח וכלי כיבול- מעין עציץ. נוכחים גם דימויים נוספים כמו חלקי גוף של חרקים, מניפות, גשרים/קשתות. הזר או העציץ מחברים בין המרחב הפרטי והאינטימי ובין העולם הסובב אותו, וטוענים את הציור כולו במשמעות.

על אף הריבוי לכאורה בגדלים ובחמרים, נשארת יעל נאמנה למינון מאוזן ושליטה בקו-כתם, כשהמתח בין האופקי לאנכי נשמר. אבל בתוך המסגרת המגנה יש ויתור על שליטה. ניסיון להתרומם מקו השבר, לנתק מגע מהקרקע, ליצור מבנה וגם כיווני תנועה על הציר בו נע הרישום/ציור. יש בעבודות תחושה של ציור בחלל שהגדירה כנעני לעצמה. הצופה חווה חוויה גופנית של ריתמוס תנועה ועצירה, סחרור, קו שבר, קיפאון ומוות. ניסיון הגדרה של אובייקט חי-דומם, ניסיון שמתפרק ונקרע.

כנעני מכסה ומגלה קווים וכתמים, מורחת בתנועת שפכטל מריחה אוטמת - מסה. מסמנת טריטוריה. אך בו בעת נכרים קווי שבירה, ודימויים מתפרקים בחלל. קונסטרוקציות נבנות ונחרבות. קומפוזיציות של מעגלי חיים – נביטה, צמיחה, לבלוב וקמילה. רגעי חיים, הבלחות של זיכרון חי. נגיעות. הפרח – הוא פרח שחור, או אדום, ולאחרונה גם צמיחה ירוקה עכורה. כמו אותם פרחי רוע של בודלר. תמיד נוטה הצמיחה הצידה או מתפרקת. תפרחות שצומחות מהמרכז, במלוא עצמתן הזמנית. מתפרקות לקווים שבורים, לסבך שיח שושנים בלתי חדיר שמרמז על שינה/מוות, וסבך של רגשות.

אימפרוביזציות שיוצר הגוף, שיוצרת היד, "משפטי תנועה", מועברים מהמרחב אל הדף.

ומשם הם מתגלגלים ועוברים מטמורפוזת צוברים רבדים, נמחקים, נפרמים, בוחנים את היש, משתהים וממשיכים בחיפוש. כנעני נאמנה לשפה ולחקר שלה. הרגשות והסיפור נמצאים ברבדים סמויים. הרישומים עומדים בחזית, ומאחוריהם הכאב.

יעל אלבויים

מסוף שנות ה-90 ועד לתערוכתה במשכן לאמנות בעין-חרוד בשנת 2000, עולה ביצירתה של אלבויים דימוי של פרחים-זרים, בגדלים משתנים, ביניהם גם זרי ענק בקוטר של כשני מטרים, הזר נוצר מפיסות בד פרומות שנערמו זו על זו, שכבה על שכבה, כיסוי וגילוי. זיכרונות ואירועים קודמים הוסתרו והתגלו. הצבעוניות הפכה לבוהקת. (אחד הזרים בגודל בינוני תלוי בתערוכה).

בתערוכות הקפידה אלבויים להרחיק את הזרים מהקיר בעזרת גילי סיליקון קצרים, כדי שחשיפתם לא תמוסגר והחומר ותנועתו ידברו את עצמם. בין הדימויים הצמחיים ניתן לזהות עלי גרניום, פיקוס, שושן צחור, אפונה ריחנית, עלים מלאים וחלולים וכתמי צבע, שמזכירים תפרחות. ניתן להבחין גם בדמויות של מלאכיות, שפיריות, חיצים-קווים, ועוד.

בשלוש השנים האחרונות הוחלפו הזרים בפרחי פרג, בתהליך של צמצום דימויים, מיקוד וצניעות כמעט נזירת. אלבויים מצוירת על גיליונות נייר משי דקיקים ומקומטים, בגדלים משתנים, בצבעים תעשייתיים, בשקיפות הדומה לצבעי מים. במנעד מצומצם של שחור, אדום, כחול וכתום. התבוננות נוספת מגלה בשכבות נסתרות גוני צבע נוספים. בתהליך העבודה נעשה במכחולים סיניים, בעבודה מתמשכת של הנחת כתם ושטיפתו (מחיקתו) במים. הוא מותיר את נוכחותו הנעדרת. השכבות מצטברות עד להחלטה להניח לנייר. גם המודעות לקו השבר, לחלוקה בין למטה ולמעלה ניכרים בעבודות. הדיכוטומיה בין החיים ויצר המוות מחריפה בציורים אלה.

הפרג צבר מטענים לאורך ההיסטוריה. הוא פורח בשדות הארץ ויש לו היסטוריה מיתולוגית, פולקלוריסטית, קולינרית ופוליטית. הצבע האדום העז של הפרחים מסמל דם ולעיתים גם הרג. הפרג מסמל את המוות, את ההרס העצמי, אבל גם את החיים והצמיחה, את הלידה מחדש. הקשר בין עלי הכותרת האדומים של הפרג לבין דם הוא עתיק יומין.

לא רק במיתוסים עתיקים קשור הפרג לדם הרוגים. הפרג הוא פרח הזיכרון הרשמי לחללי מלחמת העולם הראשונה, וגם אצלנו נעשתה השוואה בין פרגים לבין דם ההרוגים בקרב. מוכרות הן השורות משירו של נתן יונתן "יש פרחים":

"הראית איזה אודם שצעק למרחקים?

שדה דמים היה שם קודם,

ועכשיו הוא שדה פרגים".

יעל אלבויים מודעת למשמעויות אלה ומטעינה את הפרגים בעצמות גדולות. בעבודות קיים אור של מעלה ואור של מטה, חיים ומוות - ותקווה...

בשלוש השנים האחרונות אני מצלמת צילומי לילה סביב ביתי. העבודה מקיפה מהלך של זמן, בין שעות הערב עד לאשמורת הבוקר. בעקבות ההתבוננות בלילות, עורר בי ליל ליקוי ירח, את הדחף ליצירת וידיאו ארט בשם: "ליקוי".

העבודה מעלה שאלות אוניברסאליות שמלוות לאורך הדורות את ליקוי הירח, במפגש עם הפרטי-ביוגרפי. אחד מביטוייו המרתקים של צילום-לילה, הוא הזמן שמאבד את קיומו הנוקשה. כך נוצרה יצירה קצרה, מהורהרת, עם רגעי יופי "מושלמים" ומתפרקים.

סיום העבודה על הוידאו-ארט, יצר אצלי רצון ליצירת סדרת הדפסי תחרית (בשילוב טכניקה מעורבת), מתוך מודעות לצורך להתרחק מהפרטי ולהתבונן בקיום ממבט מרוחק, אל זמני, שמאפשר את השטחת המציאות, ואת הבחירה באלטרנטיבה לייצוג בעזרת דגמים, אורנמנט, סכמה של דימויים וצורות הנדסיות וצמחיות.

בהדפסים נוכח הירח-עיגול, ומסגרת ריבועית שמייצרת אפשרות לאיזונים והרמוניה, פרח טורף בעל מלתעות מפתות, עורב, רקדן רעול פנים, ולוחם סומו, דימוי שמלווה אותי מאז תערוכתי בגלריה בבארי ב-2004, בו חשפתי את הבטן הרכה של לוחם הסומו כמטפורה לבטן הרכה של החזק, השליט, בהקשר למצבי גבול פוליטיים באזור רצועת עזה בתחילתו של העימות והתקפות הטילים. הקומפוזיציות והדימויים בסדרת ההדפסים - 2011, נוצרו בניסיון לעמת בין מצבי אוטופיה ודיסטופיה. התואר "אוטופי" משמש כיום לעתים קרובות לתיאור רעיונות טובים אך בלתי-ישימים מבחינה חברתית, כלכלית או פוליטית, או שיישומם כרוך בשינויים חברתיים שרוב האנשים יתקשו לקבלם. והדיסטופיה הוא מונח שנגזר ממנו ומדבר על אנטי-אוטופיה.

הליקוי העכשווי של דקל הוא השינוי הדרמטי שהקיבוץ עובר. שמות העבודות מרמזים על הקשר בין העבודות לרובד הנסתר שלהן. מחברה ששאפה לבנות מקום "אידיאלי", עברה החברה לקפטליזם, וכמו שקראתי לאחת מעבודותיי שהוצגה בתערוכה רבת משתתפים, "זמן קיבוץ – חד"א כמשל, 2009", בקיבוץ יפעת: "סוציאליזם חזירי". תיאורים של חברות אידיאליות נכתבו דורות רבים לפני שנטבע המונח "אוטופיה". אף כי אוטופיות נחשבות כרעיונות אידיאליסטים בלתי-אפשריים למימוש, ניסתה התנועה הקיבוצית לערוך ניסיון אנושי חד פעמי, להוכחת המימוש האפשרי לרעיון, ההדפסים איפשרו לי התבוננות על העולם שסביבי מנקודת מבט שאיננה יומיומית, בדומה לנקודות המבט בציר המצרי, או באמנות האיסלאם, יצירת אוטופיה אידיאלית לכאורה, ושיבושה. הפיתוי הוא היופי "המושלם" שמכיל בתוכו את אפשרות קריסתו והריסתו. התבוננות זו העלתה בזיכרוני שורה מכוננת עבורי שכתב המשורר פול צלאן בספרו: סורג שפה, "מי שהולך על הראש, השמיים תהום תחתיו".

כרמלה וייס

האובייקט הפיסולי של וייס, "השכם בבוקר", ניצב בחלל כאובליסיק (מצבת זיכרון), גובהו שני מטרים, צורתו קובייה מלבנית במידות : 50/50 ס"מ, המבנה עשוי קונסטרוקציית עץ מלופפת "בסרט אלכסון" ממשי שחור ומבריק.

צורת הליפוף מכסה חלק מרוחב הפס ומותירה את החלק האחר כשכבה אחת. מעין תריס רפפה ישראלי אטום. בחלקו הנמוך של האובייקט מבצבץ פס בהיר. האסוציאציה היא של חרך שאמור להקרין פס של אור, וייס בחרה במקום הקרנת אור, בזרעי פרח שיח ההרדוף. שצבעם צהבהב חום, והם אוטמים את "האור". והופכים אותו מטפורית לאפלה רעילה (זרעי ההרדוף רעילים במיוחד). האובייקט שנראה במבט ראשון יפה ומבריק. חושף את משמעותו ההפוכה. לא במקרה נקראת העבודה "השכם בבוקר". אור ההשכמה כאן רעיל. השחור הלילי זוהר בברק מפתה. גודלו של האובייקט נעשה בקנה מידה אנושי, בגובה גבר גבוה מאד. שרובנו נתקשה לראות את משטח חלקו העליון.

יש ב"השכם בבוקר" משהו אניגמטי, ונוכחותו בחלל התערוכה מחזקת את תחושת הכבדות, האיום, ואת היופי המפתה והמטעה.

דרורה דקל / דצמבר 2011

פרטים לתקשורת.

• יעל כנעני - nimcn@cabri.org.il / 0528-011278

• כרמלה וייס - carmela.weiss@gmail.com / 0505-543485

www.carmelaweiss.com

• יעלי אלבוים - yarel@cabri.org.il / 0528-011122

• דרורה דקל - drorad@cabri.org.il / 0528-011252

www.droradekel.co.il

שעות פתיחה: שני 16:00 - 19:00 | Mon | שישי - שבת 11:00 - 14:00 Fri – Sat

אורה ראובן | 0508616001 | דרורה דקל 0528-011252

פורייה 8 תל אביב- יפו | Google: p8gallery | p8gallery@hotmail.com | Poriya 8, Yafo